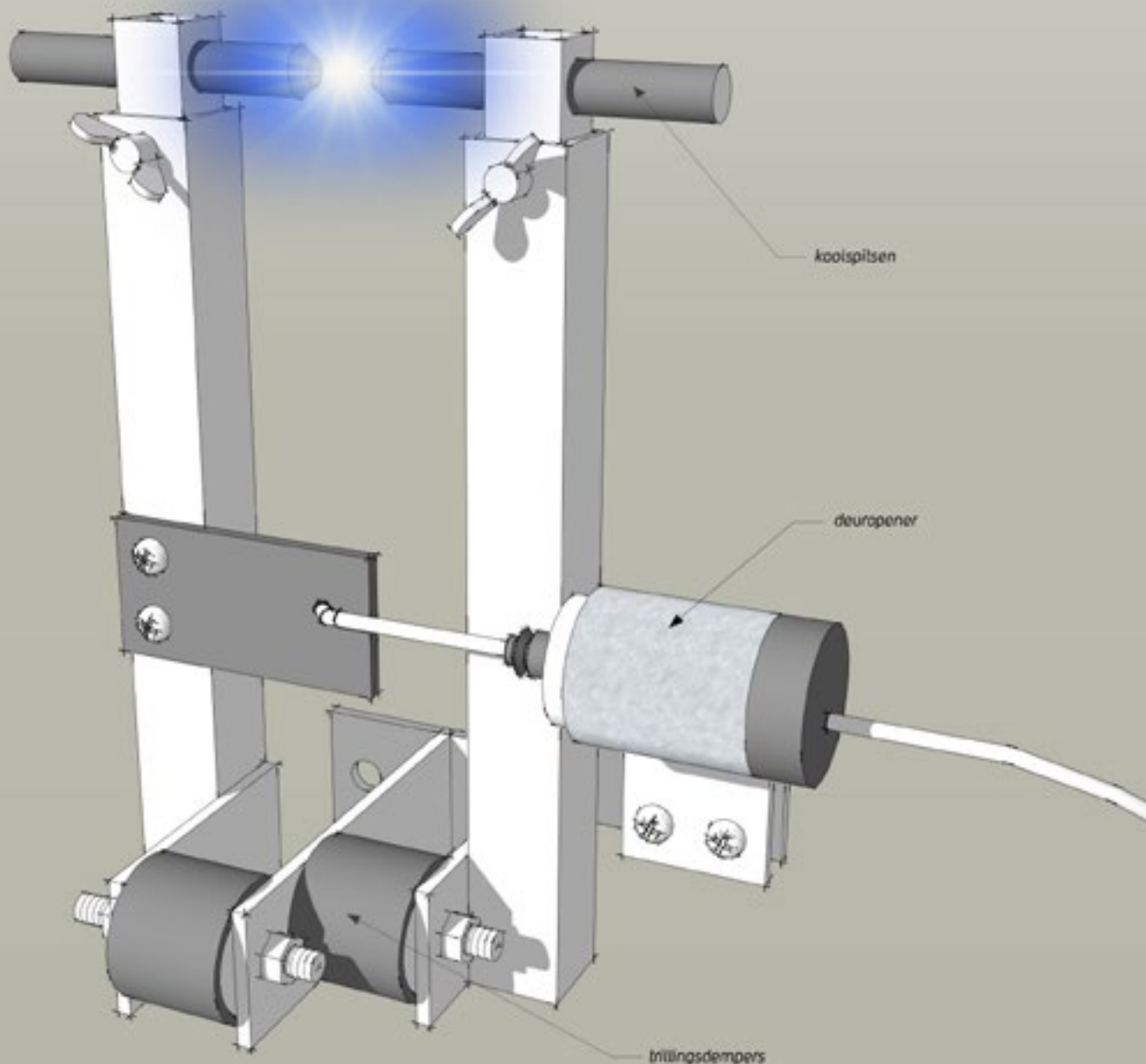

KUNSTGREPEN

VPT-erelid Dhian Siang Lie zei ooit: "Podiumtechniek bestaat niet. Er bestaat alleen techniek, en die kun je toepassen op een podium." Dus waarom zou je enkel naar middelen grijpen die voor theater bedoeld zijn? Kunst vraagt om een vrije geest – het verlangde effect soms om een verrassende oplossing.

'De deuropeners die Ford gebruikte in de

Bliksemflits van de autosloop

| TEKST: GERBRAND BORGDORFF | ILLUSTRATIE: ERIC HELDENS |

Wie voorstellingen heeft gezien uit de *Ring*-cyclus van Wagner van de Nationale Opera en Ballet, herinnert zich zeker de schitterende effecten. Zo knetterde de bliksem levensecht over het toneel om de toorn van de goden te verbeelden. Hoe kregen ze die dramatische (ont)lading voor elkaar?

Ruud Sloos is de uitvinder van het gezelschap, alias supervisor special effects & development. Hij bedenkt slimme oplossingen voor decoreffecten, toneelmechanica en allerlei praktische problemen op en rond het toneel. In dit geval ontstond het idee zoals dat wel vaker gaat, vertelt hij: "Er is een vraag, je denkt erover na, parkeert het probleem en dan plopt op een bepaald moment de oplossing tevoorschijn. Het is natuurlijk extra leuk als je daarbij technieken kunt gebruiken die ontworpen zijn voor een totaal ander doel. Voor mij is het een sport om gebruik te maken van goedkope componenten, zoals je bijvoorbeeld tegenkomt op de sloop."

Trillingsdemper en deuropener

Daar vond Sloos ook belangrijke onderdelen voor zijn bliksemschicht: een trillingsdemper en een elektrische deuropener van een Ford Ghia. Waarom een Ghia? Simpel: daar zijn er veel van verkocht, en dus vind je ze veel op de sloop. Sloos: "In elk geval stonden er toevallig nogal wat op de sloop waar ik was. De deuropeners die Ford gebruikte in de Ghia-modellen zijn erg goed en bovendien vrij gemakkelijk uit te bouwen. Een rondje over de sloperij leverde me 25 openers op, waarvoor ik 50 gulden moest betalen. Nieuw kosten ze al meer per stuk." Een deuropener is een *solenoid*, een spoel die eruitziet als een cilinder waar een haak uitsteekt. Als je er spanning op zet, schuift de haak een stukje de cilinder in.

Het andere onderdeel, de trillingsdemper, is in feite een stuk rubber tussen twee bouten, bedoeld om te voorkomen dat trillingen op de ene bout worden doorgegeven

aan de andere bout. Maar het rubber dempt niet alleen de trillingen; het werkt ook als elektrische isolatie tussen beide bouten. En dankzij het rubber kan de demper een beetje veren. Juist van die twee eigenschappen maakt het apparaatje dat Sloos ontwierp voor het bliksemeffect gebruik.

Wat gebeurt er?

Een echt goeie, haast verblindende lichtflits kun je perfect maken met behulp van koolspitsen. Theatertechnici met lange ervaring kennen deze techniek van vroeger, toen projectoren en volspots voorzien waren van koolspitsen. Koolspitsen zijn koperbuisjes gevuld met koolstof. Wanneer je spanning op de buisjes zet en twee koolspitsen vlak bij elkaar brengt, ontstaat een vlamboog die enorm veel licht geeft. Breng je de koolspitsen heel snel bij elkaar en ook weer snel van elkaar af, dan krijg je de lichtflitsen waar Sloos naar op zoek was.

In Sloos' bliksemapparaat zijn twee koolspitsen ingeklemd in stalen buisjes en verbonden met de polen van een lastrafo. Door met behulp van de deuropener de stalen buisjes naar elkaar toe te bewegen, naderen de koolspitsen elkaar en ontstaat er een felle lichtflits. Als je dan de deuropener snel opent en sluit, krijg je een prachtig bliksemeffect. De twee polen worden elektrisch gescheiden door de trillingsdempers, die tegelijkertijd werken als veer. Door de deuropener worden de koolspitsen naar elkaar toe getrokken, en de veerwerking van de trillingsdempers duwt de koolspitsen weer van elkaar af.

Voor de *Ring* maakte Sloos meerdere apparaten. Een paar simpele drukken op de knop – één schakelaar om vanuit de trafo spanning op de apparaten te zetten en per apparaat een schakelaar om de deuropener te activeren – waren vervolgens voldoende om op meerdere plekken tegelijk de toorn van de goden op te wekken. <<

Zelf ervaring met het gebruik van 'oneigenlijke' (technische) middelen voor theatereffekten? Laat het ons weten, we beschrijven het graag in deze rubriek! Mail naar kunstgreden@zichtlijnen.nl.

Ghia-modellen zijn erg goed'